

ترجمه دیداری شنیداری

مفاهیم و اصطلاحات

دکتر مسعود خوش سلیقه

عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی مشهد

سعید عامری

عبداله نوروزی

سرشناسه:	خوش سلیقه، مسعود، ۱۳۵۷ -	Khoshsaligheh, Masood
عنوان و نام پدیدآور:	ترجمه دیداری شنیداری : مفاهیم و اصطلاحات/مسعود خوش سلیقه، سعید عامری، عبدالله نوروزی.	
مشخصات نشر:	مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، انتشارات، ۱۳۹۷.	
مشخصات ظاهری:	۲۷۲ ص.	
فروست:	انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد؛ ۷۲۳.	
شابک:	ISBN: 978-964-386-398-2	
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا.	
یادداشت:	کتابنامه.	
موضوع:	مواد دیداری و شنیداری -- ترجمه -- اصطلاحها و تعبیرها	
موضوع:	Audio-visual materials -- Translating -- Terminology	
موضوع:	مواد دیداری و شنیداری -- ترجمه -- واژه نامه ها -- فارسی	
موضوع:	Audio-visual materials -- Translating -- Dictionaries -- Persian	
موضوع:	ترجمه -- اصطلاحها و تعبیرها	
موضوع:	Translating and interpreting -- Terminology	
موضوع:	رسانه های گروهی و زبان -- اصطلاحها و تعبیرها	
موضوع:	Mass media and language -- Terminology	
موضوع:	صدانگاری فیلم -- اصطلاحها و تعبیرها	
موضوع:	Dubbing of motion pictures -- Terminology	
شناسه افزوده:	نوروزی، عبدالله، ۱۳۶۲ -	
شناسه افزوده:	عامری، سعید، ۱۳۶۹ -	
شناسه افزوده:	دانشگاه فردوسی مشهد، انتشارات	
رده بندی کنگره:	۱۳۹۸ ت ۹۴ خ/ ۱/ ST۲۳۰	
رده بندی دیویی:	۶۲۱/۳۸۹۳۳	
شماره کتابشناسی ملی:	۵۶۳۰۹۵۸	
شناسه افزوده:	Ameri, Saeed	

ترجمه دیداری شنیداری

مفاهیم و اصطلاحات

پدیدآورنده: دکتر مسعود خوش سلیقه؛ سعید عامری؛ عبدالله نوروزی
 مشخصات: وزیری، ۲۵۰ نسخه، چاپ اول، بهار ۱۳۹۸
 چاپ و صحافی: چاپخانه دانشگاه فردوسی مشهد
 بها: ۲۵۰/۰۰۰ ریال

حق چاپ برای انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد محفوظ است.

مراکز پخش:

فروشگاه و نمایشگاه کتاب پردیس: مشهد، میدان آزادی، دانشگاه فردوسی مشهد، سازمان مرکزی،
 جنب سلف یاس تلفن: ۳۸۸۳۳۷۲۷ (۰۵۱)
 مؤسسه کتابیران: تهران، خیابان کارگر جنوبی، خیابان لبافی نژاد، بین خیابان فروردین و اردیبهشت،
 شماره ۲۳۸ تلفن: ۶۶۴۹۴۴۰۹-۶۶۴۸۴۷۱۵ (۰۲۱)
 مؤسسه دانشیران: تهران، خیابان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت) نبش خیابان نظری،
 شماره ۱۴۲ تلفکس: ۶۶۴۰۰۲۲۰-۶۶۴۰۰۱۴۴ (۰۲۱)

<http://press.um.ac.ir>

Email: press@um.ac.ir

انتشارات
۷۲۳

فهرست

۶.....	پیشگفتار
۱۰.....	راهنمای خوانندگان
۱۱.....	مدخل ها
۲۱۷.....	کتابنامه
۲۱۷.....	کتابنامه انگلیسی
۲۴۲.....	کتابنامه فارسی
۲۴۴.....	فیلم نگاشت
۲۴۵.....	پیوست ها
۲۵۴.....	واژه نامه فارسی به انگلیسی
۲۶۲.....	واژه نامه انگلیسی به فارسی
۲۷۰.....	نمایه موضوعی

پیشگفتار

ترجمه که به معنای انتقال معنا و مفهوم از یک زبان و فرهنگ به زبان و فرهنگی دیگر است، از قدیمی ترین فعالیت های بشر محسوب می شود؛ البته ابزار این انتقال همیشه واژگان و سخن نبوده اند و بار انتقال معنا و مفهوم را مجموعه ای از نشانه نظام های معنایی در اشکال و گونه های مختلف به دوش کشیده اند. یکی از گونه های این انتقال، ترجمه دیداری شنیداری است که از اوایل قرن بیستم، با تولد هنر هفتم و آغاز صنعت سینما ظهور و حضور پیدا کرد.

ترجمه دیداری شنیداری با گونه های اولیه و محدودی پا به عرصه روابط بین فرهنگی گذاشت، ولی طی زمان نسبتاً اندکی، با پیشرفت و توسعه ابزار ارتباطی چند رسانه ای و افزایش و تنوع تعاملات بین فرهنگی در جوامع امروزی به سرعت رشد کرد، به طوری که امروزه گونه های متعدد و رو به افزایش ترجمه دیداری شنیداری وجود دارد.

با اینکه قدمت و اهمیت ترجمه دیداری شنیداری، مطالعه و شناخت علمی این حوزه به منظور آموزش و ارتقای کیفیت خدماتش قدمت چندانی ندارد و عمر پژوهش و مطالعه نظام مند این نوع ترجمه به بیش از سی سال نمی رسد. در این مدت نیز به سبب موانع نظری و عملی خاصی، شناخت و بررسی این پدیده با محدودیت های مهمی مواجه بوده است. از ابتدایی ترین این محدودیت ها، عدم تمایز بین متن دیداری شنیداری با دیگر انواع متون مانند متون ادبی و متون مطبوعاتی بوده که این عدم توجه، به ماهیت و ویژگی های خاص متن دیداری شنیداری بر می گردد.

از مهم‌ترین نتایج این امر، به کارگیری مفاهیم، روش‌های پژوهش و چارچوب‌های نظری محدود به حوزه‌های متن‌پژوهی سنتی مانند زبان‌شناسی و ادبیات در بررسی متون دیداری‌شنیداری بوده است. این عدم توجه به ماهیت چندگانه متون دیداری‌شنیداری و به تبع آن به کارگیری روش‌ها و مفاهیم منحصراً متن‌محور، هم به کارگیری نابجا، ناقص و محدود مفاهیم و روش‌ها منجر شده و واقعیت‌ها را به‌خوبی آشکار نساخته و هم پژوهشگران را از توجه لازم به رویکردها و آموزه‌های حوزه‌های مرتبط و مؤثر بر قلمرو ترجمه دیداری‌شنیداری، مانند حوزه میان‌رشته‌ای مطالعات فیلم و رسانه باز داشته است.

ترجمه دیداری‌شنیداری همچون حوزه مادر، مطالعات ترجمه، برای رسیدن به وجاهت و جایگاه علمی امروز خود، فراز و فرودهای نسبتاً مشابهی را تجربه کرده است. ماهیت هر دو حوزه، میان‌رشته‌ای و در آغاز، نیازمند بهره‌گیری از مفاهیم، نظریات و راهبرهای علمی حوزه‌های مرتبط بوده و بر پایه همین وام‌گیری‌ها شکل گرفته است. هر دو حوزه به دلیل ماهیت پویا و قلمرو دائماً در حال گسترش خود، با چالش انتخاب نامی واحد و مورد قبول تمامی کارگزاران و پژوهشگران مرتبط از پس‌زمینه‌های مختلف مواجه بوده‌اند. علاوه بر این، هر دو حوزه در طی کردن چرخش‌ها دچار مشکلاتی بوده و در آن‌ها نظریه و عمل از هم فاصله داشته‌اند.

در نهایت، همچون عنوان «مطالعات ترجمه» که بر دیگر عناوین رقیب برتری یافت و اقبال صاحب‌نظران و پژوهشگران را در پی داشت، عنوان «ترجمه دیداری‌شنیداری» نیز با توجه به فراگیر بودن دامنه معنایی‌اش، بر دیگر گزینه‌ها مانند ترجمه فیلم، ترجمه چندرسانه‌ای و ترجمه صفحه‌نمایش پیشی گرفت. با توجه به رشد و بلوغ این میان‌رشته در سه دهه اخیر، امروزه شاهدیم که عنوان «ترجمه دیداری‌شنیداری» برای مجلات تخصصی و همایش‌های بین‌المللی انتخاب و استفاده می‌شود. برای مثال، می‌توان به نشریه تخصصی «مجله ترجمه دیداری‌شنیداری» اشاره کرد که به عنوان اولین نشریه تخصصی این حوزه تأسیس شده و قرار است اولین شماره آن در اواخر سال ۲۰۱۸ منتشر شود. در سال‌های اخیر همایش‌های متعددی نیز، به‌ویژه در قاره اروپا، با این نام برگزار شده است.

به‌رغم اتخاذ عنوانی واحد توسط پژوهشگران حوزه ترجمه دیداری‌شنیداری، به دلیل ماهیت میان‌رشته‌ای این حوزه و رویکردهای مختلف تحقیق برای بررسی زوایای مختلف پدیده ترجمه دیداری‌شنیداری، مفاهیم و واژگان تخصصی بسیاری در این حوزه رواج پیدا کرده است که

روزبه‌روز بر تعداد آن‌ها افزوده می‌شود. برای نمونه می‌توان به حوزه‌های زبان‌شناسی، مطالعات ترجمه، روان‌شناسی، علوم شناختی، مطالعات بین‌فرهنگی، ایدئولوژی، آموزش، جامعه‌شناسی، ارتباطات، فناوری، مطالعات فیلم، هنر و رسانه اشاره کرد. این تنوع در حوزه‌ها و رویکردهای تأثیرگذار بر پژوهش ترجمه دیداری شنیداری از یک سو و استفاده از واژگان و اصطلاحات مختلف برای مفاهیم واحد از سوی دیگر، به چالشی برای دانشجویان و پژوهشگران جدید این حوزه منجر شده است و نیاز به مجموعه یا مجموعه‌های مدونی از واژگان و اصطلاحات تخصصی که به‌طور موجز به توصیف و توضیح آن‌ها بپردازند، ضروری به‌نظر می‌رسد.

این مجموعه با هدف پاسخ به این نیاز طراحی و تألیف شده است. این اثر به زبان فارسی نوشته شده تا دانشجویان و پژوهشگران ترجمه دیداری شنیداری زبان‌های خارجی مختلف همچون زبان انگلیسی، فرانسوی، عربی، روسی، آلمانی، اسپانیایی و چینی که در نظام آموزش عالی ایران وجود دارد، بتوانند از آن بهره ببرند.

با توجه به نبود کتاب یا مجموعه‌ای منتشر شده در ایران و حتی در سطح بین‌الملل که به ارائه فهرستی از مفاهیم مهم حوزه ترجمه دیداری شنیداری بپردازد، از اولین و مهم‌ترین دستاوردهای این کتاب، شناسایی و گردآوری فهرستی است شامل ۲۰۵ واژه و اصطلاح از مهم‌ترین و پربسامدترین مفاهیم حال حاضر در بیش از ۵۸۰ کتاب و مقاله شاخص مربوط به حوزه ترجمه دیداری شنیداری که در سراسر جهان منتشر شده است. با اینکه در این جست‌وجو، فقط منابع انگلیسی‌زبان استفاده شده است، برای جامعیت هرچه بیشتر اثر، تلاش شده منابع مورد استفاده نویسندگان و پژوهشگران کشورهای مختلف در نظر گرفته شود.

در کنار گردآوری منسجم واژگان تخصصی و اصطلاحات مربوط به این حوزه، در این مجموعه سعی شده پس از بررسی دقیق و مطالعه پیشینه پژوهشی حوزه‌های مرتبط، مهم‌ترین و جدیدترین کتاب‌ها و مقاله‌ها، به‌عنوان منابع اصلی پژوهش، به‌تفکیک هر مفهوم و اصطلاح فهرست و ارائه شود.

یکی دیگر از اهداف این کتاب، تعیین و تبیین معادل‌های مناسب‌تر برای برخی از واژگانی است که وحدت رویه‌ای برای ارجاع به آن‌ها در مقالات و نگارش‌های فارسی وجود نداشت. در همین راستا، از دیگر دستاوردهای این اثر می‌توان به معادل‌سازی برای برخی از اصطلاحات اشاره کرد که تاکنون در زبان فارسی یا معادلی برای آن‌ها ساخت نشده یا آن اصطلاحات، وام‌واژه‌هایی

بوده‌اند که وارد زبان فارسی شده و استفاده می‌شدند. نویسندگان این مجموعه، با توجه به تمرکز مطالعاتی و پژوهشی خود در چند سال اخیر در این حوزه و شناخت خود از مهم‌ترین رویدادهای مطالعاتی و یافته‌های پژوهشی، به انتخاب و تولید ۲۰۵ مدخل پرداخته و معادل‌های مناسب فارسی را انتخاب کرده‌اند. در صورت عدم وجود معادل، به بررسی مؤلفه‌های معنایی واژگان پرداخته و ویژگی‌های مختلف معادل‌ها مانند سهولت تلفظ، گوش‌نوازی، ارتباط مفهومی و شباهت به واژه اصلی را مد نظر داشته‌اند و با مشورت با دیگر صاحب‌نظران، معادل‌های جدید یا جایگزینی را ساخته‌اند.

امید است این مجموعه به اهداف خود در جامعه پژوهشی ایران نائل آید و مورد استفاده دانشجویان و پژوهشگران قرار گیرد.

مسعود خوش‌سلیقه؛ سعید عامری؛ عبدالله نوروزی

بهار ۱۳۹۸